

### ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ



**ВИЗНАЧЕННЯ:** Людьми з інвалідністю є люди, які мають фізичні, психічні, інтелектуальні або сенсорні відхилення тривалого характеру, які, будучи загостреними різними факторами, можуть створювати перепони повноцінній і значимій участі таких осіб у життєдіяльності суспільства на однакових умовах із рештою населення. Без відповідної підтримки люди з інвалідністю (а також інші люди з особливими потребами) стають більш вразливими до негативних наслідків конфлікту.

#### **СИТУАЦІЯ, ЩО СКЛАЛАСЯ**

За останніми офіційними даними (2012 р.), в Україні проживають 2, 631, 110 людей з інвалідністю, що складає 5,7% від усього населення держави. Що стосується ВПО, то відповідно до офіційної статистики, частка людей з інвалідністю серед них складає 4,16%. Ще 17, 087 людей були поранені безпосередньо в результаті конфлікту. Враховуючи гуманітарну ситуацію в Україні, дуже високим лишається ризик значних ускладнень зі здоров'ям, а також ризик довготривалих проблем із самопочуттям у поранених. Люди з інвалідністю мають особливі потреби щодо укріплення, доступу до соціальних послуг, закладів охорони здоров'я, непродовольчих товарів, гігієни та санітарії; люди з інвалідністю можуть не мати необхідних документів, які підтверджують їхню інвалідність. Саме люди з інвалідністю стикаються з більшою кількістю перепон у процесі отримання послуг. Уряд України зупинив виплати пенсій людям, які проживають на непідконтрольній уряду території у 2014 році. Державне фінансування закладів для людей з інвалідністю на непідконтрольній уряду території також було припинено.

Зупинення соціальних виплат та пенсій для ВПО у лютому 2016 року мало тяжкі наслідки для сотень тисяч пенсіонерів, як для ВПО так і для тих, що проживають на непідконтрольній уряду території. З 1 липня 2016 року усі ВПО, включаючи людей з інвалідністю повинні особисто звернутися до відділення Ощадбанку щодо відкриття банківського рахунку, а також особисто відвідувати відділення банку через 6 місяців, а згодом щорічно, аби отримувати пенсії та соціальні виплати. Це особливо важко для людей, які мають обмежену мобільність.

#### **ОСНОВНІ ПИТАННЯ, ЯКІ ВИКЛИКАЮТЬ ЗАНЕПОКОЄННЯ**

**Питання безпеки та загроза життю:** Особи, які бажають залишити зону конфлікту разом із одним або більшою кількістю осіб з обмеженими можливостями пересування, стикаються з проблемами та ускладненнями під час подорожі, коли вони евакуюються з місць, що потрапили під обстріл, зокрема через фізичну нестачу та недоступність транспортних засобів. Родини також стикаються з необхідністю зробити складний вибір між пріоритетністю основних інтересів усієї родини та особливими потребами особи з інвалідністю, травмами або хронічними хворобами. Через це значна кількість людей, прикутих до ліжка, чії можливості у пересуванні обмежені, лишилась на непідконтрольній Уряду території, де надання спеціальних і соціальних послуг значно погіршилося.

#### **ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ВАШОГО ПРОЕКТУ**

**Чи забезпечується Вашою програмою інклюзивний підхід?** Надзвичайно важливо враховувати фактори статі та віку задля запобігання виключення з програм людей з інвалідністю. Ставтесь більш уважно до цих питань і забезпечте підготовку працівників, щоб вони могли визначити людей з інвалідністю і залучали їх до заходів з реагування на кризу, зокрема до різних програм із надання матеріальної допомоги. Забезпечте доступ людей з інвалідністю до всіх видів гуманітарних послуг. Надання сталої підтримки процесу інтеграції вразливих категорій ВПО та людей із особливими потребами, які постраждали внаслідок конфлікту, має бути пріоритетним з метою запобігання негативним моделям забезпечення виживання, а також для уникнення загрози насильства, експлуатації і виключення людей з інвалідністю.

**Чи розробили Ви спеціальні плани із забезпечення доступу?** Усуньте перешкоди на шляху доступу людей з інвалідністю до основних послуг і допомоги у випадку надзвичайних ситуацій (*фізичні бар'єри:* доступ під час розподілу допомоги, доступ до укріплення, доступ до інформації; *соціальні бар'єри:* виключення людей з інвалідністю зі звичайної життєдіяльності суспільства). Розробіть спеціальні послуги на рівні громади для забезпечення, у випадку необхідності, прямого доступу до осіб із обмеженими можливостями пересування та людей, що не мають можливості самостійно вийти зі своєї домівки.

**Чи Ваша інформація доступна всім?** Необхідно працювати над поширенням інформації та наданням правової й адміністративної допомоги людям з інвалідністю для поліпшення доступу до реєстраційних процедур, а також полегшення отримання соціальної допомоги. Використовуйте принаймні 2 чи 3 способи комунікації, зокрема письмові, усні, із застосуванням візуального способу передачі інформації, наприклад, використання мови жестів, шрифту Брайля для незрячих, збільшення шрифту або інших альтернативних способів, а також будь-які інші можливі засоби, способи і формати спілкування, як піктограми.

Чи Ви збираєте й аналізуєте інформацію за критеріями статі, віку та інвалідності?

**Нестача належної системи охорони здоров'я, у тому числі відсутність доступу до послуг із фізичної реабілітації:** *Травмовані особи* потребують довготривалої фізичної реабілітації, а також психологічної і психосоціальної підтримки. Значна частка осіб із такими серйозними травмами, як ампутація, ураження периферійної нервової системи та спинного мозку, потребуватиме курсу з фізичної реабілітації та медичного нагляду упродовж усього життя для уникнення загострення негативних наслідків для здоров'я, викликаних травмами, а також з метою попередження можливого розвитку постійних форм інвалідності. На додачу до основних проблем із інвалідністю, жінки та дівчата з інвалідністю стикаються із репродуктивними проблемами.

Існує велика вірогідність загострення стану осіб, які мають хронічні захворювання. Відсутність лікування хронічних захворювань часто призводить до серйозних ускладнень і підвищує рівень смертності та захворюваності. Вартість доступу до відповідних послуг є основною перешкодою в отриманні лікування для багатьох осіб, які постраждали від конфлікту. Важливо визнати взаємозв'язок між відсутністю лікування хронічного захворювання й інвалідністю.

**Підвищений ризик психосоціального стресу:** Через переведення до спеціальних установ деякі люди з інвалідністю були змушені розлучитись із особами, які їх доглядали, й іншими членами родини. Такі обставини та відсутність підтримки родини можуть викликати стрес у людей з інвалідністю. Травмовані особи і люди, які отримали інвалідність нещодавно, потребують додаткової психосоціальної підтримки для прийняття свого нового стану та лікування своїх травм, боротьби з психологічними проблемами та примирення з тим фактом, що отримана інвалідність може бути тривалою. Чоловіки та жінки по-різному справляються зі змінами, виходячи з традиційних гендерних ролей і соціального статусу представника певної статі у родині та у суспільстві. Людям, які не мають можливості покинути домівку, а також особам похилого віку може бути складніше прийняти своє нове соціальне оточення, в якому вони опинилися після внутрішнього переміщення. Однією з причин цього може бути втрата статусу, який вони мали у своїй громаді до конфлікту.

**Недостатній доступ і нестача пристосованого для людей з інвалідністю середовища:** На непідконтрольній Уряду території, люди з інвалідністю стикаються з проблемами в отриманні укриття, яке відповідає їхнім особливим потребам. Поселення людей з інвалідністю в укриття, які непристосовані до їхніх потреб, може обмежити їхню життєдіяльність рамками лише такого помешкання.

Це негативно впливає на незалежність людей з інвалідністю, можливість їхнього доступу до основних послуг, а також на їхнє залучення до соціального життя. До того ж, нестача спеціальних предметів для людей з інвалідністю (наприклад, туалетів, матрасів зі зменшеним тиском на рани) може призвести до погіршення стану їхнього здоров'я. Переведення людей з інвалідністю до спеціальних установ часто призводить до розставання з особами, які про них піклувались, і членами сім'ї, а також до соціального виключення.

**Нестача доступної інформації:** люди з інвалідністю, зокрема особи з сенсорними проблемами (слуху та зору) та проблемами розумового розвитку, не отримують доступну інформацію, яка надала би їм змогу приймати зважені рішення. Причиною цього є те, що засоби та способи комунікації, що використовуються, не адаптовані до потреб таких людей з інвалідністю.

**Низькі соціально-економічні можливості:** люди з інвалідністю стикаються з проблемами відновлення соціальної допомоги через обмежені можливості пересування, складну процедуру реєстрації, а також через нестачу доступних засобів комунікації та надання інформації. Особи, які отримали інвалідність нещодавно (у результаті конфлікту), часто не можуть продовжувати свою попередню професійну діяльність і повинні отримати нові навички та знайти нову роботу. Можливості для працевлаштування людей з інвалідністю в Україні дуже невеликі, що значно впливає на їхню здатність справитися з кризовою ситуацією.

**Ризики щодо захисту:** Жінки з інвалідністю значно частіше стають жертвами домашнього насильства та інших форм сексуального, психологічного та фізичного насильства, аніж жінки без інвалідності. У порівнянні з іншим населенням, люди з інвалідністю мають більший ризик стати жертвами насильства, скоєного за ознакою статі. Є повідомлення про торгівлю жінками з інвалідністю, випадки сексуального насильства над ними та їхню експлуатацію в установах догляду. Багато дітей з інвалідністю потрапляють до закладів, які не надають достатній догляд та захист, що створює життєво небезпечні ситуації для таких дітей.

## РЕКОМЕНДАЦІЇ ГУМАНІТАРНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ТА ОРГАНАМ ВЛАДИ

**Надавайте послуги з посттравматичної реабілітації** на ранніх етапах для зменшення ризику розвитку довготривалої інвалідності та можливих ускладнень (які можуть призвести, наприклад, до ампутації або смерті) та підвищуйте можливості закладів охорони здоров'я з надання необхідної реабілітації особам, травмованим під час збройного конфлікту.

**Доступ до особливих послуг:** необхідно розширити та поліпшити спектр спеціальних послуг, у тому числі реабілітаційних, які надаються людям з інвалідністю і членам їх сімей.

**Збір інформації:** збирайте й аналізуйте інформацію за критеріями статі, віку та інвалідності (із зазначенням виду інвалідності). Окремо працюйте над виявленням осіб із особливими потребами, у тому числі людей з інвалідністю і людей з обмеженнями пересування.

**Інституційний догляд:** Важливо проводити моніторинг закладів, які приймають осіб з особливими потребами, у тому числі людей з інвалідністю, щоб переконатися, що основні потреби таких людей забезпечуються. Загалом, рекомендується підтримувати не певний заклад, а людей, які в ньому утримуються. Намагайтеся максимально уникати перенаправлення людей до спеціальних установ, адже це може призвести до розлуки з людьми, які їх доглядали, та членами їхніх сімей.

**Діти з інвалідністю:** Підтримуйте єдність родини з дітьми з інвалідністю, перешкоджайте черговим переміщенням і забезпечуйте їхнє повне включення у життя громади. Уникайте переміщення дітей з інвалідністю, які вже розміщені в установах догляду, до закладів в інших регіонах України. Необхідно докладати усіх зусиль для підтримки зв'язку дітей, а якщо можливо, возз'єднання їх з і близькими чи далекими родичами.